

MAI MULTE HĂRȚI
 (etnografice, religioase, economice și politice)
 ale
TRANSILVANIEI
 și
GRANIȚEI dinspre **UNGARIA**

Din care se poate vedea:

- că granița dintre România și Ungaria nu este trasă dela învingător la învins;
- și că diferitele frontiere practicate de Unguri și de către susținătorii lor nu sunt întemeiate pe vreun adevăr.

Lucrate de

Colonelul ZAGORIȚ CONSTANTIN

din rezerva armatei

CU NOUĂ HĂRȚI ANEXE

1938

Ploești, Tipografia „Concurența” V, Dumitrescu, B-dul Ferdinand, 52

20 LEI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201100653

468305

115

MAI MULTE HĂRȚI
(etnografice, religioase, economice și politice)
ale
TRANSILVANIEI
și
GRANIȚEI dinspre **UNGARIA**

Din care se poate vedea:

- că granița dintre România și Ungaria nu este trasă dela învingător la învins;
- și că diferitele frontiere pretinse de Unguri și de către susținătorii lor nu sunt întemeiate pe vreun adevăr.

Lucrate de

Colonelul ZAGORIȚ CONSTANTIN

din rezerva armatei

CU NOUĂ HĂRȚI ANEXE

1 9 3 8

Ploești, Tipografia „Concurența” V, Dumitrescu, B-dul Ferdinand, 52

20 LEI

1335

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIBL. UNIV. CLUJ-SIBIU
Nr. 1581 - 1941

1) Față de înțelegerea acțiunii revizioniste maghiare, și având în vedere că hărțile etnografice care s'au publicat până acum s'au epuizat fără să fi putut totuși intra în mâna marelui public și în special în mâna ofițerilor, și deci nu și-au ajuns scopul pentru care au fost întocmite, m'am hotărât a pune în mâna intelectualelor români o serie de hărți reprezentând situația Românilor dintre Carpați și Tisa sub diferite aspecte,—hărți însoțite de oarecare explicații pe care le-am socotit absolut necesare; și aceasta până când se va găsi cineva care să facă alte hărți mai bune, sau să retipărească vreuna din hărțile cele vechi.

2) La întocmirea majorității acestor hărți am folosit *datele statistice oficiale a Statului Ungar* în scopul de a se vedea chiar după cifrele date de ei, de Maghiari, cifre care sigur că au fost alterate în folosul lor, cât de îndreptățită a fost desmembrarea acestui stat, iar în ce privește frontiera actuală româno-ungară spre a se vedea *că nu este o linie trasă de la învingător la învins*, ci este o linie trasă de un arbitru care nu numai că nu ne-a părținit, dar în unele puncte nici nu ne-a menajat, lăsând Ungariei comune cu majorități românești în imediata apropiere a frontierei, comune care ar fi putut foarte bine să ne fie date nouă.

Și am folosit *statistica din anul 1900*, deoarece la acea dată procesul de maghiarizare a Românilor din Câmpia Tisei și din Secuime nu era atât de înaintat; adică acești Români, deși își pierduseră limba și s'au declarat (?) în mare parte Maghiari, își păstrau totuși religia la acea dată în număr mai mare.

3) Hărțile le-am calculat și le-am desenat *eu personal*, deoarece:

— încercarea pe care am făcut-o de a desena hărțile cu un desenator de meserie, a dat greș, el neștiind să facă calculele, pe care prin urmare trebuia să le fac eu; în plus că la aplicarea pe hârtie a calculelor, adică desenarea cercurilor și a secțiilor, se greșea mereu;

— și apoi am voit să fac o hartă exactă, nu falsificată, iar ponosul greșalelor, care se vor constata eventual, să-l port singur, nu să-l arunc asupra desenatorului.

A fost greu pentru un om la vârsta mea, când mâna începe să tremure și ochiul să nu vadă bine, să execut o asemenea lucrare, dar cu răbdare am dus-o la bun sfârșit; și deși nu este cine știe ce lucru, sânt mulțumit cu ceace am isbutit să fac.

4) Am întrebuințat pentru reprezentarea Maghyarilor culoarea neagră pentru a-i scoate destul de bine în evidență, spre a nu se crede și a se zice că au fost persecutați, și pentru a se vedea bine căți sunt în adevăr și unde anume sunt. De aceea rog pe cititori să nu ia în nume de rău acest lucru.

5) Înainte de a citi textul prezentelor lămuriri, și înainte de a consulta hărțile anexe, *cititorii acestei broșuri sunt îndemnați a colora hărțile astfel:*

— cu *roșu* deschis, — un roșu electric, — cercurile și sectoarele care reprezintă pe *Români*, adică cercurile și sectoarele *complect albe*;

— cu *galben* deschis cercurile și sectoarele hașurate cu linii continui, care reprezintă pe *Germani*, — Șași în Ardeal și Șvabi din Banatul Temeșoarei și din jurul Aradului;

— cu *verde* deschis pe *Sârbii* din Banat și *Rutenii* din Maramureș, — sectoarele punctate;

— cu *verde puțin mai închis* pe *Ceho-Slovaci*, cari sunt răspândiți pe întreg teritoriul dintre Carpați și Tisa ca minorități disparente, și în număr ceva mai mare și mai grupați în județul Bekes, reprezentați prin hașuri de linii întrerupte;

Deasemenea colorați cu roșu și Murtenia, Moldova și Bucovina.

Lăsați *necolorate* sectoarele care reprezintă pe *Evrei*.

Recomand culori deschise, deoarece dacă se întrebuințează culori închise se intensifică culoarea neagră a Maghyarilor dând impresia că este mai întinsă decât este în adevăr.

Să nu se folosească pentru colorat creioane chimice, deoarece culoarea chimică îndată ce este atinsă de apă se întinde și murdărește harta.

Cine este mai meșter poate folosi culori de aquarelă.

Colorând harta în acest fel ea va reda adevăratul aspect etnografic al teritoriului dintre Carpați și Tisa. Astfel, de unde acum semnul Maghiarilor pare pregnant și dominant, se va vedea

după aceia cum toate celelalte naționalități înoată în marea masă românească. Chiar masa secuiască din răsăritul Ardealului se va prezenta atunci în adevărata sa poziție și valoare.

Coloratul tuturor hărților, având toate culorile la îndemână, nu ia mai mult de 2 ore.

De aceia cititorii sunt îndemnați ca înainte de toate să nu pregete a colora hărțile, așa cum am arătat mai sus.

6) La consultarea hărților nu vă lăsați impresionați de sectoarele mari negre care reprezintă pe Maghiari în cercurile orașelor mari din harta Nr. 1, precum sunt: Brașovul, Clujul, Aradul, Oradia și Satul-Mare, precum și de majoritățile maghiare din orașele mai mici, precum sunt: Târgul-Mureșului, Salonta-Mare, Carei-Mari, Ajudul-Mare, D. j, Zalău, Șimleu, etc. deoarece în urma recensământului din 1930, prin care s'a cerut ca cetățenii să declare origina lor etnică, nu naționalitatea căreia voește să aparțină, s'a dovedit că majoritatea acestor maghiari sunt evrei, cari s'au lepădat de naționalitatea evreiască, precum și de religia isdraelită, în afară de evreii cari sub stăpânirea maghiară s'au declarat de naționalitate maghiară și de religie isdraelită și carii pe hărți sunt arătați prin sectoare albe cu un cerc mic negru gol în interior. Și trebuie să se știe că în statistica Statului Ungar nici nu există o rubrică a naționalității evreești, ci toți Evreii sunt trecuți în rubrica naționalității maghiare.

Chiar în orașele rămase Ungariei, mai mult de jumătate din populația ungurească este de origină etnică evreiască.

7) Ofițerii, carii au făcut, sau fac și în prezent serviciu în garnizoanele din teritoriile alipite Regatului României, au impresia adesea că aceste teritorii sunt maghiare mai mult decât sunt în realitate. Această impresie se datorește faptului că ofițerii fac serviciul în orașele în care rămărușul Maghiarilor sau Evreilor maghiarizați este mai mare decât numărul Românilor, sau cel puțin, atâți câți sunt, ocupă centrul comercial al acestor orașe, care este mai vizibil, în timp ce populația românească, de obicei mai săracă, se găsește mai spre marginile localităților și deci este mai invizibilă.

În afară de aceasta ofițerii când es cu unitățile lor din garnizoanele de reședință spre a face exerciții, sau manevre, aleg pentru cantonamente s:tele ceva mai înstărite din regiune, care au și acestea părțile lor centrale și comerciale ocupate de populațiuni maghiare, evreești, sau săsești, — sau își așează posturile

de comandă, serviciile administrative centrale și popotele prin casele sau fermele proprietarilor de pământ, sau ale proprietarilor de stabilimente industriale și miniere, maghyari, evrei maghiarizați sau germani: și astfel se întăresc în impresia că aceste ținuturi sunt mai mult străine decât românești, ceace în realitate nu este așa.

De aceia este bine ca atunci când unitățile părăsesc garnizoanele pentru exerciții sau manevre, să-și aleagă pentru cantonamente localități locuite de Români spre a putea astfel să intre în legătură cu elita intelectuală și de avere românească,—preoți, învățători și economi din aceste sate, care fiind mai săracă, este drept, nu ne va putea oferi cantonamente luxoase și ocazii de petreceri de tot felul, dar în schimb ne va oferi o societate cu o atmosferă mult mai plăcută; iar preoților și învățătorilor români le va face mare plăcere atunci când vor vedea că ofițerii români nu-i ocolesc, ci le dau considerația cuvenită.

Și nu numai acum în urmă ofițerii români nu au intrat în contact cu populația românească din Ardeal și cu conducătorii ei de la sate; dar chiar la intrarea diviziilor noastre în Ardeal în 1918 și 1919, mulți dintre ofițerii români au făcut greșeala că în loc să țină să-și facă cantonamentele pe la preoții, învățătorii și gospodarii români, au cantonat mai de grabă pe la bogătașii unguri, evrei, sau germani, deoarece aceștia având interesul să-și pună la adăpost avutul, au atras pe ofițeri în cercul lor, procurându-le adesea prilejuri de petreceri în familiile lor, lucru care a jicnit pe Români și i-a răcit oarecum de noi.

De aceia este cu atât mai necesar ca ofițerii să caute a intra cât mai mult în cercul preoților și învățătorilor români de la sate, și a se apropia și vorbi chiar cu sătenii români, carii se arată foarte mulțumiți și recunoscători către ofițerii carii vorbesc cu ei, când îi întâlnesc fie prin sate, fie la munca câmpului.

Și în felul acesta ofițerii vor ajunge să cunoască și mulțimea și puterea Neamului Românesc din Ardeal și de pretutindeni, și în acelaș timp vor ajunge să întărească legătura de încredere și frăție a neamului nostru.

Și cum suntem datori a spune întregul adevăr, nu numai ofițerii au fost de vină că și-au făcut mai des cantonamentele în casele minoritarilor, dar de multe ori fruntașii români din Ardeal și în special funcționarii, socotind că a cartirii un ofițer este din unele puncte de vedere o angară, sau cel puțin un deranj, de

multe ori s'a văzut cazuri când aceștia au refuzat, sau s'au codit să primească pe ofițeri în casele lor.

Tot în acest scop se impune ca în toate garnizoanele să se organizeze cercuri civilo-militare în care să fie atrași și Românii; iar în lipsa acestui fel de cercuri trebuie ca ofițerii să frecventeze cercurile civile iar civilii să fie atrași în cercurile militare.

II

1) O situație etnografică se poate arăta fie prin ajutorul unei hărți etnografice, fie prin tabele statistice,

Harta are avantajul că arată în cele mai bune condiții poziția și amestecul naționalităților numai la simpla privire. În tabelele statistice însă găsim numărul locuitorilor și felul lor până la unul. Deci tabelele statistice și hărțile etnografice se completează unele pe altele.

Tabelele statistice fiind voluminoase și deci greu de consultat, tot hărțile rămân să reprezinte mai bine situațiile etnografice.

2) Hărțile etnografice sunt de două feluri:

— hărți în care naționalitățile sunt reprezentate prin culori masive combinate cu hașuri de diferite culori, acolo unde naționalitățile trăesc amestecate;

— și hărți în care naționalitățile sunt arătate prin patrulare sau cercuri corespunzătoare comunelor, plășilor sau județelor, colorate în total, sau în parte, dacă naționalitățile trăesc amestecate.

Arătarea prin patrulare are avantajul că calcularea lor și a părților lor se face mai ușor atât la construcția cât și la citirea hărții,

Oricare ar fi semnul întrebuințat, este foarte avantajos ca fiecare naționalitate să fie reprezentată prin câte o culoare. Acest fel de hărți are însă desavantajul că *costă scump*, și de cele mai multe ori culorile neputând să fie plasate exact la locul lor, ci suprapunându-se în parte sau în total, face harta neclară.

Din această cauză se fac și hărți în care naționalitățile sunt reprezentate prin semne desenate în negru, rămânând ca succesul reprezentării să fie realizat prin alegerea semnelor și tonul desenului.

3) Negreșit că harta cea mai bună este aceia în care situa-

ția este arătată pe comune; și aceasta este cu atât mai necesar cu cât naționalitățile trăesc mai amestecate în comune de o naționalitate cu comune de altă naționalitate și chiar mai multe naționalități în aceeași comună, în acest din urmă caz cercurile împărțindu-se în sectoare pentru fiecare naționalitate conlocuitoare.

4) Pentru ca reprezentarea să fie cât mai apropiată de realitate trebuie ca suprafața cercurilor sau pătrățelelor să fie proporțională cu numărul locuitorilor; adică se se folosească la desenarea semnelor o anumită unitate de măsură de suprafață, — scară — pentru un număr oarecare de locuitori; nu să se folosească numai câteva dimensiuni de semne. Deasemenea și sectoarele în care sunt împărțite cercurile, trebuie să fie proporționale cu numărul locuitorilor, în caz când în aceeași comună conlocuiesc două sau mai multe naționalități.

III

Pentru Ardeal, sau pentru teritoriul dintre Carpați și Tisa s'a confecționat în cursul timpului mai multe hărți etnografice.

Astfel cunosc:

1) *Harta Etnografică a Austro-Ungariei și României de Kleppert* la $1/3000000$ și în care naționalitățile sunt reprezentate prin mase de culori. Este o hartă rudimentară.

2) Prin anii 1905—1906 Profesorul Mazăre a publicat *Harta Etnografică a Ardealului* la scara $1/750000$, pe comune.

Această hartă, deși era tipărită cu îngrijire, avea următoarele inconveniente:

a) Se restrângea numai la Ardealul propriu zis, excluzând celelalte teritorii din Statul Ungar locuite de un mare număr de Români, cum sunt: Banatul, Țara-Crișurilor, Sălaj, Satul-Mare, Țara-Oașului și Maramureș.

și b) Cercurile care reprezentau comunele nu erau absolut proporționale cu numărul locuitorilor, ci folosea numai câteva dimensiuni de cercuri; ba ceva mai mult, pentru comunele mai mari folosea cercuri mici cu circumferința dublă; din care cauză nu redă destul de bine mărimea comune'or și densitatea locuitorilor.

Totuși fiind răspândită și prin autorități și prin comerț a folosit mult, făcându-ne pe noi tineretul din Vechiul Regat de dinainte de Răsboiu să ne dăm seama de mulțimea satelor locuite

de Români în Ardeal. Dacă această hartă ar fi cuprins toate teritoriile locuite de Români ar fi fost mult mai impresionantă.

3) În anul 1915 Editura Justus Perthes Gotta a publicat *Harta Etnografică a Popoarelor din Ungaria, Bucovina și Basarabia* întocmită prin îngrijirea lui Paul Langans după datele statistice cele mai noi de atunci; adică folosind pentru Ungaria statistica din anul 1910.

Această hartă, deși confecționată prin sistemul culorilor masive pe plăși (cercuri), este întocmită cu foarte mare grijă, folosind în plus oare care semne prin care se arată procentul de indivizi de altă naționalitate care locuiesc în mijocul diferitelor populații majoritare.

Ca orice hartă bazată pe întrebuițarea culorilor în masă, deși perfecționată după cum am spus mai sus, nu redă însă destul de bine situația etnică, deoarece, de pildă, colorarea în întregime în galben mai închis sau mai deschis a județelor Odorhei, Ciuc, Trei-Scaune, și a parte din Județele Brașov, Târnava-mică și Mureșul-de-sus, reprezintă insula secuiască din Răsăritul Ardealului mai puternică decât este în realitate, dacă avem în vedere că teritoriul acestor județe fiind 80% muntos nu este locuit decât pe o întindere de teren de 20%.

Această hartă a fost anexată de Domnul Profesor N. Iorga lucrării D-sale intitulată „N. Iorga către E. S. Benito Musolini“.

4) În timpul războiului a fost tipărită de către Serviciul Geografic al armatei *hartă întocmită de către D-1 Profesor Merușiu*, pe comune reprezentate prin cercuri în culori, folosind cam 15 dimensiuni de cercuri aplicate pe harta 1/200000 a Serviciului Geografic Român (partea planimetrică, — râuri, comunicații, localități, numiri, — adică excluzându-se hașurile în sepie care reprezentau relieful) și folosind datele statistice din 1910 a Statului Ungar, precum și datele procurate de autoritățile bisericesti, în special pentru regiunile unde unii Români carii și-au pierdut limba și conștiința națională s'au declarat (?) maghyari.

Această hartă prezintă următoarele inconveniente :

a) Fiind compusă din 24 de planșe, corespunzătoare celor 24 de planșe ale hărții 1/2.000.000 a Serviciului Geografic pe care s'au aplicat semnele etnografice, nu poate fi privită dint'odată în întregimea ei decât pusă pe o pânză sau planșetă de 3 m. înălțime și 2,50 m. lățime, ceace o face greu de mânuit, și nu poate

să fie folosită, și în special afișată, decât în instituțiile de cultură care dispun de spațiul necesar spre a fi expusă.

b) Hârtia pe care s'a tipărit fiind de calitate inferioară, culorile nu s'au imprimat în condițiuni bune și nu se disting, în unele părți, bine; în special galbenul și sepia.

c) Cercurile care reprezintă comunele cu culorile respective, fiind aplicate peste semnele negre planimetrice arătate mai sus ale hărții 1/200000, și în special peste semnele negre masive care reprezintă localitățile, în majoritate, culorile nu se disting destul de clar la prima privire.

Această hartă nu a fost pusă în vânzare; și chiar dacă a fost distribuită la diferite autorități, eu nu am văzut-o expusă și nici folosită pentru studiu de către nici o autoritate și nici o instituție cu care am venit în contact.

În anul 1929 eu am cumpărat-o, am pus-o pe pânză și am folosit-o la cursul de geografie și cu ocazia diferitelor conferințe de educație națională la Școala de Ofițeri de Rezervă Ploești, cu care ocazie am constatat că era foarte greu de manipulat și de expus.

În anul 1919 D-l Prof. Em. de Martonne, expertul tehnic al Conferinței de Pace de la Paris, vizitând depozitul de hărți al Serviciului Geografic al Armatei însoțit de răposatul profesor Munteanu-Murgoci și de scriitorul acestor rânduri după înapoierea din Basarabia, unde fusese trimis de Conf. de Pace de la Paris spre a se edifica asupra stărilor etnice, culturale și politice de acolo,—zic,—D-l prof. Em. de Martonne vizitând Serviciul Geografic al Armatei a găsit această hartă etnografică. Și întrebând pe Șeful Serviciului Geografic, de ce nu a fost folosită la Conferința de Pace spre a susține drepturile noastre pentru o frontieră mai avantajoasă în Banat, acesta a răspuns că răposatul „I. I. C. Brătianu a dat ordin să fie ținută în rezervă”; la care răspuns D-l Prof. Em. de Martonne a replicat: „Rezervele se bagă în foc pentru câștigarea bătăliei, nu se păstrează până după pierderea ei.

Cu această ocazie D-l Prof. Martonne ne-a povestit că Pasici a susținut plângând dreptul Serbiei la o frontieră împinsă cât mai înainte spre inima Banatului, pe cât timp Românii au înțeles să nu-și susțină de loc dreptul asupra întregului Banat, drept întărit prin tratatul de alianță pe baza căruia am intrat în război.

Ofițerii sârbi, carii au făcut parte din delegația țării lor la conferință, printre alte argumente în favoarea unei frontiere îm-

pinsă cât mai departe pe stânga Dunării, au afirmat că o asemenea frontieră le este necesară pentru a apăra linia Dunării, pe cât timp o asemenea frontieră, militărește vorbind, constituie un cap de pod dincoace de Dunăre și nu a putut să fie cerută din punct de vedere militar decât în vederea unor eventuale operațiuni ofensive la Nord de Dunăre în Banat.

Negreșit ei au cerut în primul rând o astfel de frontieră în interesul apărării Belgradului, cu toate că Belgradul în timpul Serbiei Mici, când avea ca vecin la Dunăre un stat puternic și inamic, a stat destul de bine la frontieră, deși Sârbii aveau puțința să-și mute capitala într'unul din orașele din interiorul țării.

Așa că această hartă întocmită probabil pentru propagandă și pentru conferința de pace, nu a fost folosită acolo.

5) În anul 1919 Serviciul Geografic al Armatei a tipărit *Harta Etnografică a Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului* întocmită de D-1 *Inginer I. Victor Vlad* din Lugoj.

Această hartă este întocmită pe comune la Scara 1/750 000 după statistica maghyară din 1910 controlată cu datele de religie.

Comunele sunt însemnate prin patrulare la scara 4 cmp. pentru 1000 de locuitori.

Naționalitățile sunt reprezentate prin culori.

Harta este tipărită în condițiuni bune și are avantajul că este de dimensiuni potrivite, atât pentru o expunere în perete, cât și pentru studiu.

Nu știu în ce fel își va fi procurat autorul datele de religie în special pentru Românii din Câmpia Tisei, carii și-au pierdut și conștiința națională și limba, și nu și-au mai păstrat de cât religia după care îi recunoaștem ca Români.

Această hartă nu am văzut-o vânzându-se în comerț, ci numai distribuită diferitelor autorități, care însă nu i-a dat atenția cuvenită. Din această cauză nu și-a dat întreg randamentul pe care l-ar fi putut da și pe care ar fi trebuit să-l dea această splendidă hartă.

IV

Să trecem acum la explicațiunile care trebuiesc date pentru fiecare hartă în parte.

1) *Harta No. 1, — Harta Etnografică a teritoriului dintre Carpați și Tisa.*—

Pe această hartă sunt reprezentate :

— limitele dintre județe, — vârmeghii, comitate, — din timpul stăpânirii maghyare ;

— limitele dintre plăși, — jaras, cercuri, — în care erau împărțite județele în timpul aceleiași stăpâniri ;

— situația etnică reprezentată prin cercuri corespunzătoare populației plășilor, precum și a unora dintre orașe ;

— frontiera actuală româno-ungară, și româno-jugoslavă ;

— frontiera I. I. C. Brătianu ;

— frontiera propusă de Lordul Rothermere ;

— frontiera pentru care face propagandă Liga Revi-
zionistă Maghyară ;

— și frontiera propusă de italianul Vellani D'onisi.

2) Am dat limitele dintre județe și plăși, deoarece ne servesc :

— la orientare ;

— și la aprecierea densității și a amestecului naționalităților pe anumite porțiuni din cuprinsul teritoriului în legătură cu trecutul istoric. —

3) In ce privește situația etnică este necesar să se dea următoarele explicații :

a) Am adoptat reprezentarea populației pe plăși, deoarece scara hărții pe care mi-am ales-o, — 1/1,500 000, — nu permite reprezentarea pe comune ;

b) *Datele statistice din 1900* le-am aplicat pe hartă cu următoarele corectări :

— Am înglobat populației românești pe Români în special pe cei din Secuime și din Câmpia Tisei, carii deși s'au declarat Maghyari, și au păstrat totuși religia greco-catolică (unită) și greco-ortodoxă, care nu a fost nici odată și nu este nicăeri religie a naționalității maghyare ;

— Am scos din numărul naționalității maghyare pe Evreii declarați de naționalitate maghyară, dar carii s'au declarat de religie israelită ;

— Deasemenea am scos din numărul naționalității germane (Nemet) din Satul Mare și Maramureș pe Evreii carii s'au declarat Germani ;

— In cercurile care reprezintă pe hartă situația etnică, am deschis sectoare speciale evreiești pentru toți indivizii de religie israelită, sectoare pe care le-am lăsat albe, dar le-am însemnat cu câte un cerculeț în partea periferică a sectoarelor ; atunci însă când cerculețul nu a încăput în sector din cauza strimțetii acestuia, cerculețul a fost desenat în afara sectorului ;

— Am exclus dela reprezentare pe oricare dintre naționalități din cuprinsul unei plăși care ca număr reprezintă un procent prea mic și era imposibil de desenat față de mărimea cercului.

c) Am căutat ca cercurile care reprezintă plășile să fie desenate în interiorul teritoriilor plășilor. In unele plăși însă populația fiind mai deasă, sau plășile având teritoriul îngust și lung, cercurile nu au încăput pe teritoriul plășilor respective ; și în acest caz aceste cercuri au trecut și pe teritoriul plășilor vecine, ceace trebuie bine luat în considerație și a ru se crede că cercul etnografic reprezintă și populația din plășile vecine peste care cercul etnografic a fost desenat.

d) Am adoptat ca scară la construirea cercurilor unitatea de măsură de 3 mmp. pentru 1000 locuitori, unitate care mi s'a părut cea mai potrivită pentru scara hărții de 1/1.500.000.

Construind anterior o hartă la care am întrebuințat ca scară a cercurilor unitatea de 4 mmp. pentru 1000 de locuitori, acea hartă s'a prezentat rău din toate punctele de vedere.

O încercare la scara de 2 mmp. pentru 1000 de locuitori nu permitea împărțirea în sectoare clare a cercurilor mici.

e) Fiecare cerc a fost construit proporțional cu populația plășii sau orașului folosind mărimea corespunzătoare a razei până la o zecime de milimetru.

Deasemenea și sectoarele care reprezintă fiecare naționalitate în interiorul unui cerc.

f) Este posibil să se fi comis greșeli egale cu grosimea liniilor despărțitoare dintre sectoare, și greșeli de o zecime de milimetru la luarea dimensiunii razelor când am construit cercurile.

g) Atențiune :

— când cercul reprezintă un oraș (nu o plasă) s'a adăogal pe lângă numirea orașului respectiv și litera O.; astfel orașul Sibiu este denumit Sibiu—O., spre deosebire de plasa Sibiu, care este denumită simplu *Sibiu*;

— acolo unde cercurile sunt rari și mici față de teritoriul plășilor înseamnă că populația este rară.

h) In plasa Kis Varda din jud. Szabolcs, unde populația românească care s'a declarat maghyară, se găsește amestecată cu populațiunea ruteană care și-a pierdut naționalitatea și s'a declarat maghyară, numărul locuitorilor de religione creștină unită a fost împărțit în două : jumătate români și jumătate ruteni, deși în realitate nu va fi fiind așa.

4) Frontiera actuală care ne desparte de Sârbi în Banat, deși lasă la noi câteva comune mici cu majorități sârbești, totuși este o frontieră care ne nedreptățește în mod vădit, deoarece multe comune cu *majorități puternice* românești din jurul Vârșefului care trebuiau să ne fie date nouă, au fost lăsate Sârbilor pentru a formă hinterlandul acestui oras. Astfel sunt comunele : Marcovățul, Solcița, Mesici, Iabuca, dar mai presus de toate falnicele comune românești Coșteiul, Voivodințul și Straja, comune curate românești, care pe timpul dominațiunei ungurești au dus vestite lupte politice în alegeri, așa în cât când se scriă despre ele în ziare totdeauna erau numite „frunțașă comună Coșteiul“, „frunțașă comună Voivodințul“, fără de care califcative niciodată nu era scris sau pronunțat numele lor ; zic, aceste comune găsindu-se lângă frontieră trebuia să cedăm orice în schimb spre a ne fi lăsate nouă.

Deasemenea au rămas la Sârbi marile și vestitele comune românești de la Vest de Vârșef : Uzdinul (sau Ozora) Satul-Nou Petrovoselo (Roman Petre) Seleușul, Alibunarul, Nicolinț, Vlaicovăț, Retișor și Grebenaț, care prin situația lor fiind înclinate spre Sud Vest, spre Belgrad, nu puteau să fie salvate decât dacă ni s'ar fi dat Banatul întreg, sau dacă s'ar fi dat Sârbilor numai o zonă restrânsă în colțul de Sud Vest pentru a întregi hinte-landul Belgradului, așa cum convenise Take Ionescu și Pasici înaintea Conferinței de la Paris.

Orașul Vârșef, care a fost atribuit Sârbilor din cauză că are mai mulți Sârbi decât Români, în realitate vreo 4000 din acești Sârbi sunt Români sârbizați prin ajutorul episcopiei sârbești pe care Habsburgii au înființat-o în acest oraș.

5) Pentru frontiera dinspre Ungaria întocmind o hartă anume voiu vorbi de ea cu ocazia vorbirii pe care o voiu face acelei hărți.

Țin însă să atrag atenția de pe acum că cercurile care reprezintă plășile din apropierea frontierei, sau care sunt tăiate de această frontieră, *nu au putut să fie plasate așa încât să redea fizionomia etnică adevărată*, ci face impresia că Ungurii au fost neîndreptățiți în unele părți, cea ce nu este adevărat, după cum se va vedea la prezentarea hărții acestei frontiere, hartă care este întocmită pe comune.

Se poate vedea însă bine cum în cercurile Bătania, Aletea și Gyula sunt foarte mulți Români, carii, trebuie să se știe, că au conștiința națională încă trează, și carii au fost lăsați Ungariei, fără să vorbim de marea mulțime de Români de la Vest de Oradia Mare și din comitatele Hajdu și Szabolcs, Sătmarul de Vest și Ugocia și carii și-au pierdut limba și conștiința națională și nu se mai recunosc ca Români decât prin religie, *au fost lăsați Ungariei ca un preț destul de scump pentru Ungurii rămași în hotarele noastre*.

În special majoritățile maghyare din cercurile Salonta Mare și Cefa cad aproape în întregime pe partea teritorului din aceste cercuri cari au fost lăsați Ungariei; și numai necesitatea tehnică a construirii hărții a făcut ca cercurile să fie plasate așa în cât să fie tăiate în două de linia care reprezintă frontiera, lucru care se poate ușor observa când se studiază harta cu atenție.

Tot cam în acelaș fel stau lucrurile și cu cercurile Salard și Szekelyhid de la Nord de Oradia Mare.

6) *Frontiera denumită I. I. C. Brătlanu*,— linia sinuoasă,— este frontiera tratatului de alianță cu Rusia, tratat garantat și de celelalte puteri ale Antantei, și pe baza căruia am intrat în războiu.

Această frontieră cuprindea întreg Banatul și apoi urma o linie dreaptă care pornind de la Algio pe Tisa, la Nord de Seghedin, mergea pe la 4 km. Est de Debrețin și ajungea la Tisa Uylack pe Tisa superioară.

Aseastă frontieră deși alipia la România un mare număr de Unguri, ceace era un rău, era trasă așa încât:

— cuprindea mare parte (*nu toți*) din Românii, atât pe cei carii își păstrează stigmatele naționalității și conștiința națională, cât și pe cei desnaționalizați și carii nu-și păstrează decât religia;

— cuprindea aproape întreg blocul Ceho-Slovac din Comitatul Bekeș scăpându-l astfel de la o desnaționalizare sigură, care acum este în curs;

— lua din mâna Ungurilor întreaga cale ferată Seghedin-Bekes Csaba-Oradia-Carei-Satul Mare, care în caz de războiu, rămasă intactă în mâna Ungurilor ar fi avut o mare valoare strategică în vederea urei manevre pe linii interioare între teatrul de războiu ungaro-jugoslav și cel românoungar. În prezent noi stăpânim această cale ferată numai în sectorul Salonta-Mare Halmeu.

— și în fine prin această frontieră se slăbește în măsură apreciabilă puterea Ungariei, care ne este și re va fi și în viitor un dușman neîmpăcat, fapt care probabil a cântărit mult în judecata lui I. I. C. Brătianu atunci când a tras această linie.

7) *Frontiera Rothermere*, preconizată de lordul englez cu acelaș nume, a fost propusă numai spre a fi agreabil Ungurilor, cărora, se zice, că le-a cerut, sau că Ungurii i-au promis că-l va alege rege al Ungariei, dacă va reuși să decidă guvernul englez la revizuirea Tratatului de la Trianon.

Această frontieră nu are nici un temelie etnic, ci este bazată numai pe motivul ca să redea Ungariei orașele Temișoara, Arad, Salonta, Oradia, Carci-Mari, și Satul Mare care *ar avea* populație în majoritate maghiară, împreună cu Țările de Jos.

În realitate, după cum am spus, majoritatea Maghiarilor din aceste orașe sunt Evrei, cari parte și-au păstrat religia dar s'au declarat Maghiari, iar parte s'au declarat și Maghiari și de altă religie decât religia israelită.

Și pentru a da Ungariei pe acești Evrei, Lordul Rothermere eș'e de părere ca să se dea plocon Ungariei, și vre-o 12 cercuri în care majoritatea absolută sau relativă a locuitorilor este românească, sau săsească, după cum se vede foarte bine pe hartă.

Dar știe oare d-l Lord câți Români și ce fel de Români se găsesc de pildă în cercurile Timișoara, Lipova Arad, Aletea, Șiria, Chișinău și Cefa? — și ce lupte politice au dus Românii din aceste cercuri în timpul stăpânirii Ungurești? — Și a întreat el pe Românii și pe Șvabi din cercurile Cenea, Pardany Temișoara oraș, Sfântul Nicolaul Mare, Periamoș Vinga, Aradul Nou, Nădlac, Pecica și Arad-oraș, dacă voesc să-și dea din nou părul pe mâna Ungurilor?

Este ușor să tragi pe hartă granițe fanteziste; dar să vină d-l Lord pe teren și să vorbească cu oamenii a căror soartă vrea să o hotărască, și apoi să vadă ce înseamnă să tragă granițe pe spinarea altora. Doamne, Doamne, să vină d-l Lord în Șiria și să

vorbească cu Şirienii, şi atunci să vadă el cine sunt Români din Şiria! — de le era frică jandarmilor unguri să înopteze seara pe uliţele satului când erau Şirienii necăjiţi.

Dar Români din Kişinău ce cusur au? Ei sunt Moţi revărşaţi în câmpie şi sunt în prezent cea mai puternică populaţie românească din întreaga Românie-Mare, stând alături, ba chiar întrecându-i pe ciobanii Mărgineni din judeţul Sibiului şi pe Români din Scheiul Braşovului şi din Săcele. Şi ei nici nu ştiu, bieţii oameni, ce soartă vrea să le croiască d-l Lord, căci dacă ar şti, eu cred că ar trimite imediat o delegaţie spre a-l întreba că ce are cu ei. Şi nu cred că s'ar găsi un singur om, o singură femeie, ba chiar şi copil care să nu moară cu arma în mână păzindu-şi graniţa contra Ungurilor.

Şi ar mai vrea d-l Lord să dea Ungurilor şi Cercul Cefa, unde au dus acele lupte politice legendare fruntaşii români, Ciordaş şi Bolcuş precum şi luptătorul plin de inimă Doctorul Dumitru Lascu, căruia în timpul stăpânirii ungureşti i-a trebuit numai 4 voturi spre a trânti în alegeri pe însuşi contele Tisa acolo acasă la el, în fieful său electoral; căci trebuie să se ştie că acest vestit om politic magyar îşi avea moşia sa de familie în comuna Gest din acest cerc al Cefei.

Şi mai departe d-l lord ar voi să treacă frontiera inchipuită de dânsul pe la Răsărit de cercurile Taşnad şi Ardud (Erdöd) în care Români sunt în majoritate absolută; ba chiar să dea Ungurilor pe Români din Ţara Ooaşului (cercul Tisantul) carii sunt o ramură de Români tot aşa de puternică ca şi Moţii; şi numai Dumnezeu a sădit pe aceşti Români acolo în extremul Nord Vestic spre a ţine acolo hotarul etnic al Românisului.

Această frontieră primită la început cu bucurie de către Unguri, acum nu mai vorbesc de ea ca de un bun câştigat; dragostea cu lordul englez a slăbit, şi Ungurii vorbesc de alte frontiere mai îndrăşneţe.

8) *Frontiera Ligei Revizioniste Ungare.*

Luând de bună şi caşi câştigaţă frontiera Lordului Rothermere, Liga Rev. Ung. o duce mai departe şi voeşte nu numai să anexeze Ungariei ţinutul cu majoritate de Secui din Răsăritul Ardealului, dar nu ar voi să lase României în jurul acestui ţinut nici o plasă, ba nici o comună în care Ungurii sunt într'un procent de 25 şi chiar 20% din populaţie, indiferent câţi Români sau

Sași s'ar găsi în acele comune sau plăși, și indiferent dacă aceștia voesc sau ba să treacă sub stăpânirea Ungurilor; și clădește astfel o frontieră ca aceia arătată pe hartă cu cerculețe jumătate albe, jumătate negre, gătită în regiunea Cluj-Oradia și lărgită mult în interiorul Ardealului, frontieră care în orbirea lor nu ține seamă nu numai de situația etnică, dar nici de comunicații și nici de economia țării.

Tot Liga Rev. Ungară crede că în Banat frontiera trebuie așă trasă încât să lase Ungariei cercurile cu majorități românești Delta, Ciacova și Buziaș, și aceasta de dragul unor minorități cu totul disparente maghyare din acele cercuri.

9) Pentru susținerea acestei frontiere Ungurii au găsit ca apărător pe italianul *Velani Dionisi*, care oareșicum jenat de pretențiunile zănatece ale Ligei Revizioniste Ungare, este de părere că regiunea româno-săsească de pe Târnava, Sibiu și Alba Iulia nu poate să fie pretinsă de Unguri. Dar tot anexează și el la Ungaria un mare număr de plăși din interiorul Ardealului în care, în unele Români, în altele Sașii, sau ambele naționalități împreună sunt în mare majoritate, sau în majoritate absolută; și aceasta spre a uni ținutul secuiesc de trupul actualei Ungarii.

9) Și Ungurii au mai găsit un italian care să le susțină cauza, și anume pe *Aldo Lamî*, italian după tată, austriac după mamă, născut la Geneva și în prezent profesor la Universitatea din Seghedin.

Acesta spre a da frontierei propusă de dânsul o înfățișare mai obiectivă este de părere ca să se dea Ungariei la poalele Munților Apuseni frontiera preconizată de Liga Rev. Ung., iar în partea de Nord Vest a Ardealului frontiera ar forma un unghiu adânc cu vârful la Jilău inclusiv; iar regiunile româno-secuiești și româno-săsești să fie puse sub un regim de autonomie prin care să se salveze ființa etnică a Ungurilor și Sașilor.

10) *Harta Etnografică pe comune a frontierei dinspre Ungaria în patru planșe corespunzătoare la 4 sectoare ale frontierei, Arad, Oradia, Carei și Sătmar.*

Am întocmit această hartă spre a arăta amănunțit că Conferința de la Paris cu referenții și experții săi tehnici, carii au studiat și au trasat această frontieră, nu numai că nu ne-a dat o frontieră,

dela învingător la învins și nu numai că nu ne-a protejat și nu ne-a menajat, dar chiar ne-a persecutat în unele puncte, lăsând Ungariei comune cu majorități românești în imediata apropiere a frontierei, comune care ar fi putut să ni se dea nouă.

Astfel :

a) *In Sectorul Arad* s'a lăsat Ungariei comunele Cenadul-Unguresc și Kitighaza, a căror populație este în majoritate românească și cu foarte puternică conștiință românească, comuna Aletea cu majoritate săsească și cu o cincime populație românească, pe lângă comunele cu minorități românești Mezöhegyes, Bătania, Cunagota, Dombegyhaza, Kevernes, și orașul Gyula cu o puternică minoritate românească, probail în dreptul comunelor cu majorități ungurești din jurul Aradului și de la Răsărit de Gyula.

Totuși dacă experții carii au trasat frontiera ar fi voit cătuși de puțin să ne menajeze ar fi putut să ne dea fără nici un inconvenient comuna Cenadul Unguresc dacă nu chiar și comunele Kitighaza și Aletea.

După cum se vede în această hartă, în Arad majoritatea relativă a populației este evreiască, Românii fiind aproape un sfert, iar Ungurii mai puțin de un sfert. Deci Ungurii nu pot pretinde în nici un caz acest oraș pe baza unei majorități nici chiar relative ungurești,

b) *In sectorul Oradia-Mare* frontiera a lăsat Ungariei un număr de comune cu minorități și chiar cu majorități românești, probabil în schimbul comunelor cu majorități ungurești de la Nord de Oradia. În acest sector s'a tras deci o frontieră de compensații etnice, și prin urmare nu se poate zice că Ungurii au fost nedreptățiți în acest sector. În orice caz ni s'ar fi putut lăsa nouă comunele Micherechiul care este aproape total românească și mai ales Poceiul în care jumătate din populație este românească și cu puternică conștiință națională.

După cum se vede în această hartă orașul Oradia, ca și Aradul, are majoritatea populației evreiască, iar Ungurii trec abia puțin peste 25%.

c) *In sectorul Carei-Mari* frontiera s'a tras printre comune amestecate lăsând Ungariei comune cu minorități puternice sau cu majorități românești, și lăsând României comune cu minorități și chiar cu majorități ungurești. Este deci iarăși o frontieră de compensații etnice de care nu se pot plânge Ungurii; ba parcă-parcă am avea noi să ne plângem de traseul frontierei,

În orice caz și aci putea să ni se dea nouă fără nici un inconvenient comuna Peneslec care este aproape curat românească și care împreună cu Sănislaul, acordat nouă, au organizat faimoasa primire cu ouă clocite și cu murături a episcopului maghyar greco-catolic de Hajdu Dorog, când acesta a venit în vizită canonică în aceste comune; în plus că depărtă frontiera de calea ferată Oradia-Carei Mari, care aci este numai la 7 klm. de această cale ferată.

și d) în fine în *Sectorul Satu-Mare* frontiera se prezintă cam în aceleași condițiuni cași în sectorul precedent.

Orașul Satul-Mare, de unde în aparență este în majoritate unguresc, în realitate aproape jumătate sunt Evrei carii s'au declarat Magyari ascunzându-și în acelaș timp religia Israelită, 22% sunt de religie israelită dar declarați Magyari, iar Magyari adevărați și Români sunt în număr egal, în procent fiecare de 14%.

La construcția acestei hărți s'a folosit aceleași semne ca și pentru construcția hărții generale etnografică pe plăși.

10) *Harta religioasă a populațiunii românești dintre Carpați și Tisa.*

Atrag atenția că în această hartă este trecută numai populațiunea românească dintre Carpați și Tisa, arătată după religiune și anume: creștini-uniți (greco-catolici) reprezentați prin hașuri, iar creștinii-ortodocși nehașurați.

După cum se vede Românii creștini ortodocși sunt masați în Sudul Ardealului, precum și în Banat și Crișana, adică în jurul centrelor de viață și de manifestare românească: Brașov, Făgăraș Sibiu, Mercurea-Sibiului, Alba-Iulia, Orăștie, Hațeg, Lugos, Zorlenț, Bogșa, Oravița, Arad, Beiuș și în jurul Oradiei; iar creștinii-uniți sunt grupați în mase în Maramureș, Sătmăr și în Nordul Ardealului, unde căldura vieții românești din Muntenia, propagată prin centrele arătate mai sus, nu a mai ajuns. Și trebuie să se știe că creștinii uniți s'au despărțit de ortodoxism la anul 1701, când în Muntenia domniă Constantin Brâncoveanu, care a stăruit foarte mult ca Românii din Ardeal să nu se unească cu Roma. În centrul Ardealului Românii ortodocși și cei uniți trăesc amestecați și în număr aproape egal.

Deși la luptă pentru apărarea Neamului Românesc din regatul Ungar au luat parte în aceeași măsură și reprezentanții intelectuali ai Românilor uniți ca și ai Românilor ortodocși, totuși despărțirea

Românilor în două părți pe teren religios prin unirea unei părți (aproape jumătate) cu biserica papală a slăbit solidaritatea și puterea de rezistență a Neamului Românesc din Regatul Ungar. De altfel stăruința pe care au depus-o autoritățile administrative și religioase ungurești pentru realizarea acestei uniri, dovedește în deajuns ce scop s'a urmărit de aceste autorități, adică slăbirea rezistenței naționale a Românilor și ca urmare desnaționalizarea lor.

Se credea că în urma înfăptuirii României Mari se va unifica și biserica Românilor din Ardeal prin revenirea uniților la sânul bisericii ortodoxe; dar s'a văzut că acest lucru este imposibil, deoarece clericii uniți se țin așa de tari pe pozițiile lor încât pretind că întreaga biserică ortodoxă română să se unească,—zic ei,—cu Maica-Roma la care ei au trecut de bună voie (?) și din convingere (?), pe când în realitate ei au trecut de nevoie și spre a-și îmbunătăți soarta, și a lor, a clericilor, și a poporului; dar speranțele lor, afară de oarecare ajutoare târzii date clericilor, au fost înșelate, deoarece mai de grabă și în mai mare măsură a fost ajutată biserica ortodoxă sârbească care a rămas în întregime ortodoxă decât a fost ajutată biserica română unită.

Ca curiozitate pot spune că deși prin unirea cu Roma unitatea Românilor din Statul Ungar a fost sfâșiată, totuși această unire nu a însemnat o schimbare vizibilă a religiei, deoarece uniții nu au trecut integral la catolicism, ci au admis numai 4 puncte dogmatice ale religiei catolice și anume:

— recunosc pe Papa de la Roma ca șef al bisericii și cred în infailibilitatea sa;

— recunosc că Sfântul Duh purcede nu numai de la tatăl ci și de la fiul (filioque);

— recunosc existența purgatoriului între rai și iad;

— și fac sfânta împărțășanie cu azimă în loc de pâine dospită.

Afară de aceasta întrebunțează în unele părți ale serviciului religios anumite cuvinte, cum de pildă:

— „doamne îndură-te spre noi“, în loc de „doamne miluește-ne pe noi“.

— „luați mâncăți: acesta este trupul meu, beți dintru aceasta toți; acesta este sângele meu“; în loc de: „Trimite duhul tău cel sfânt peste noi și peste darurile acestea ce sunt puse înainte și fă adevărată pâinea aceasta cinstit trupul Kristosului Tău,

iar ce este în paharul acesta cinstit sângele Hristosului Tău, pre-tăcându-le cu Duhul Tău cel sfânt“;

și învață că și Sfânta Fecioară Maria a fost scutită de păcatul original (de la Adam) și în consecință au instituit sărbătoarea „Neprihănitei Zămisliri a Sfintei Fecioare (Festum Imaculatae Conceptionis Beatae Virginis).

Restul religiei și al serviciilor religioase a rămas neschimbat, căci poporul nu a primit să se schimbe nimic din formele de manifestare ale religiei.

11) *Harta cu situația economică și financiară a Românilor din Statul-Ungar în 1908.*

Punctele, după cum se arată în legenda hărții, însemnează milioanele de coroane depuse la băncile românești de către Români și împrumutate în mare parte tot de către Români.

După cum se vede, populațiunea cea mai bogată românească, și cele mai puternice bănci s'au găsit în Sudul Ardealului, în Banat și în jurul Aradului, adică printre Români cari și-au păstrat credința ortodoxă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

12) *Harta cu cercurile electorale în care Românii au dus cele mai înțelepte lupte politice în timpul stăpânirii ungurești.*

Este o întâmplare oare că cele mai viguroase lupte politice au fost duse de Românii din regiunile în care ortodocșii sunt în majoritate?

Un lucru e sigur și anume că fruntașii politici de religie greco-catolică (uniți) din Nordul Ardealului, cum au fost Iuliu Maniu, Părintele Vasile Lucaciu și Alex. Vaida Voevod, neputându-se alege în cercurile de origină au venit, și-au pus candidatura și-au fost aleși în cercurile românești cu majorități ortodoxe din centrul și Sudul Ardealului, poporul român în marea lui înțelepciune neînțelegând să facă nici o deosebire între uniți și ortodocși când era vorba de interesele mari ale neamului. Astfel părintele Vasile Lucaci, originar din comuna Sisești din ținutul Băei Mari, a fost ales în cercul Beiuș într'o alegere rămasă celebră. Tot așa a fost ales Iuliu Maniu în cercul Alviuț, iar Alex. Vaida Voevod în cercurile Trăscău, Ighiul și Făgăraș. Numa George Pop de Băsești și Teodor Mihali s'au putut alege în cercurile Cehul Sălajului, Șomkuta-Mare și Ileanda-Mare din Nordul Ardealului unde alegătorii sunt în majoritate uniți.

Deși erau multe cercuri care alegeau în mod regulat deputați români, totuși cel mai sigur cerc în care se alegeau deputați

români fără să fie nevoe de propagandă, era cercul Șiria, unde se alegea Ștefan Cicio Pop. — În cercul Aleșd cu ocazia unei alegeri Români prezentându-se cu mare avânt pentru a vota pe candidatul român, Ungurii au provocat o învălmășeală, cu care ocazie jandarmii au împușcat 30 de Români asigurând astfel reușita candidatului ungar.

Și în cercul Făgăraș, în comuna Mărgineni au fost împușcați 6 Români prin anii 1905—1906 cu ocazia unei întruniri electorale.

Dar măcelul dela Pănade de lângă Blaj ?

Și, vă rog, luați bine seama, că respectabilul Lord Rothermere găsește de bine ca să se restituie Urgariei tocmai cercurile și regiunile în care Români s'au manifestat cei mai bine pe teren politic și unde sunt cei mai înstăriți Români.

13) *Harta Etnografică a Orașelor Capitale de județ în 1936.*

Din această hartă reese.

— progresul realizat de Români în toate orașele capitale de județ;

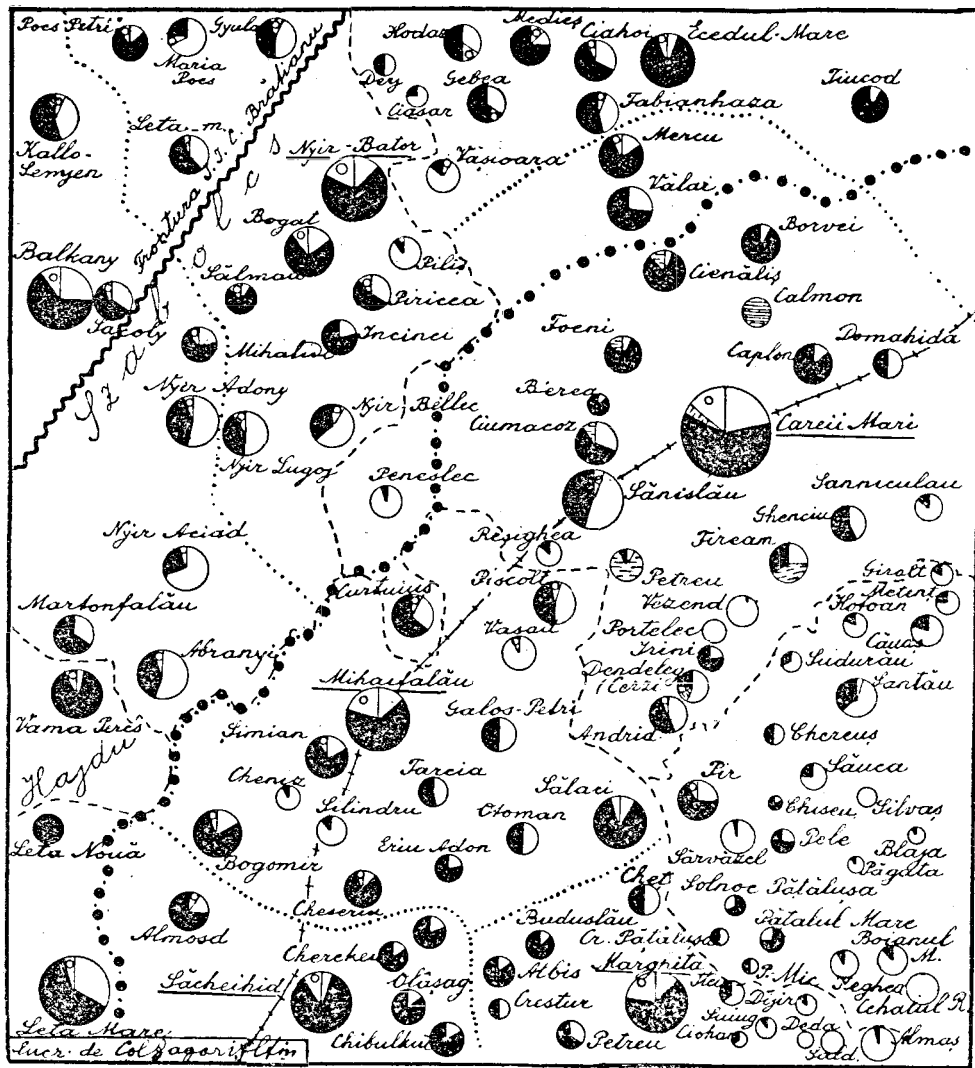
— scoaterea la iveală a populațiunei evreești care se declarase în timpul stăpânirii ungurești drept maghyară și își ascunsese și religiunea și care acum formează în aceste orașe majorități foarte mari împreună cu Evreii declarați maghyari de religie israelită.

— și arătarea în adevărata valoare a minorității maghyare.

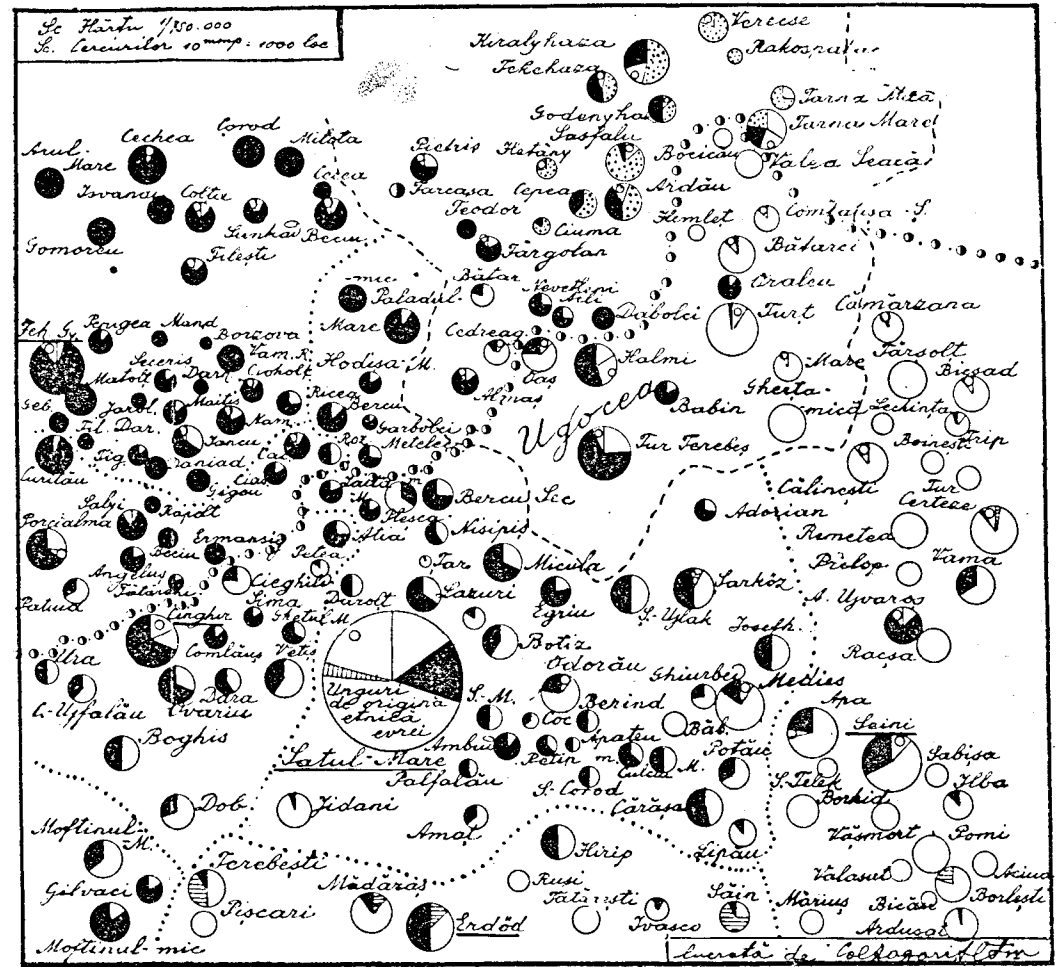

BCU Cluj / Central University Library Cluj

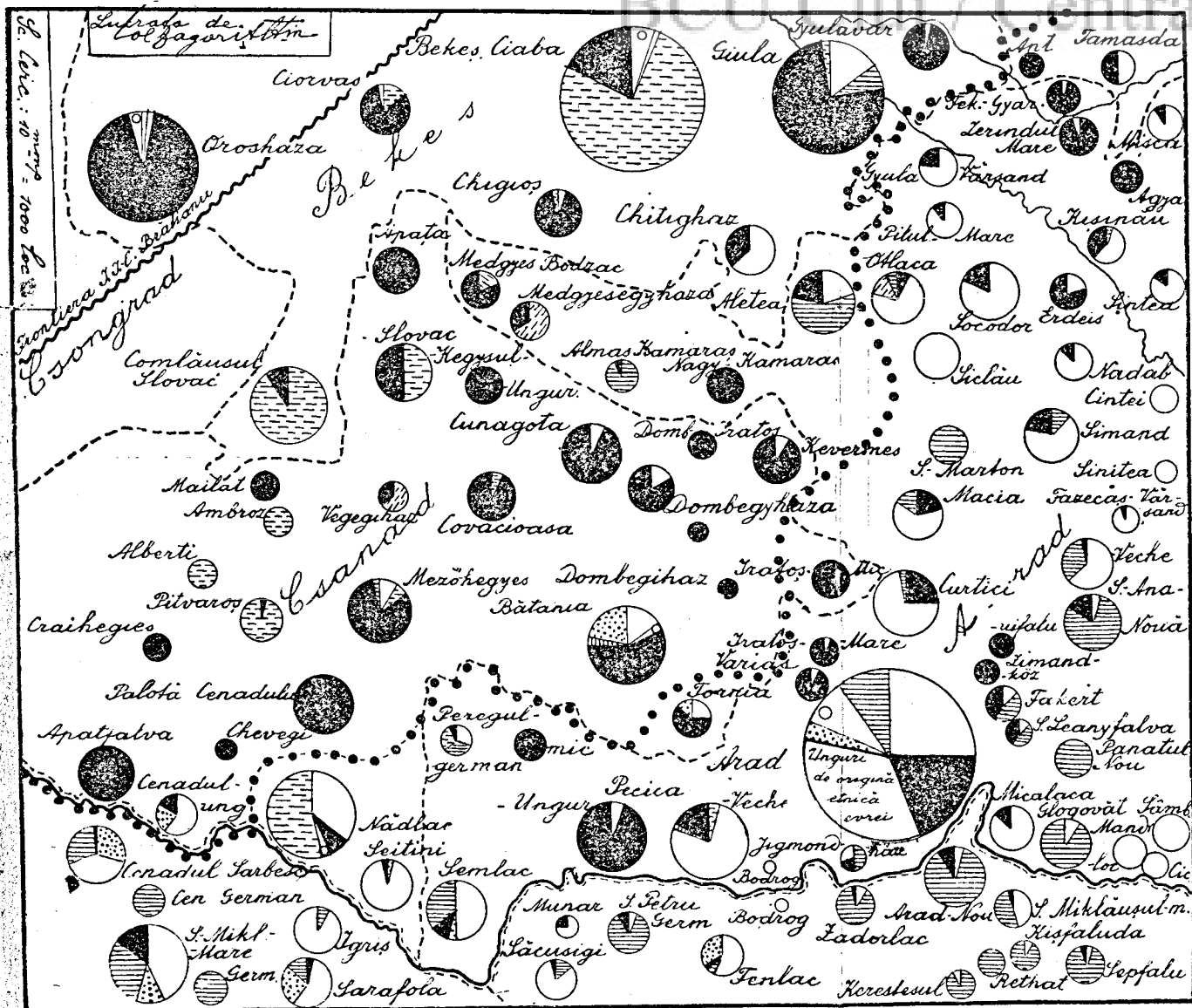

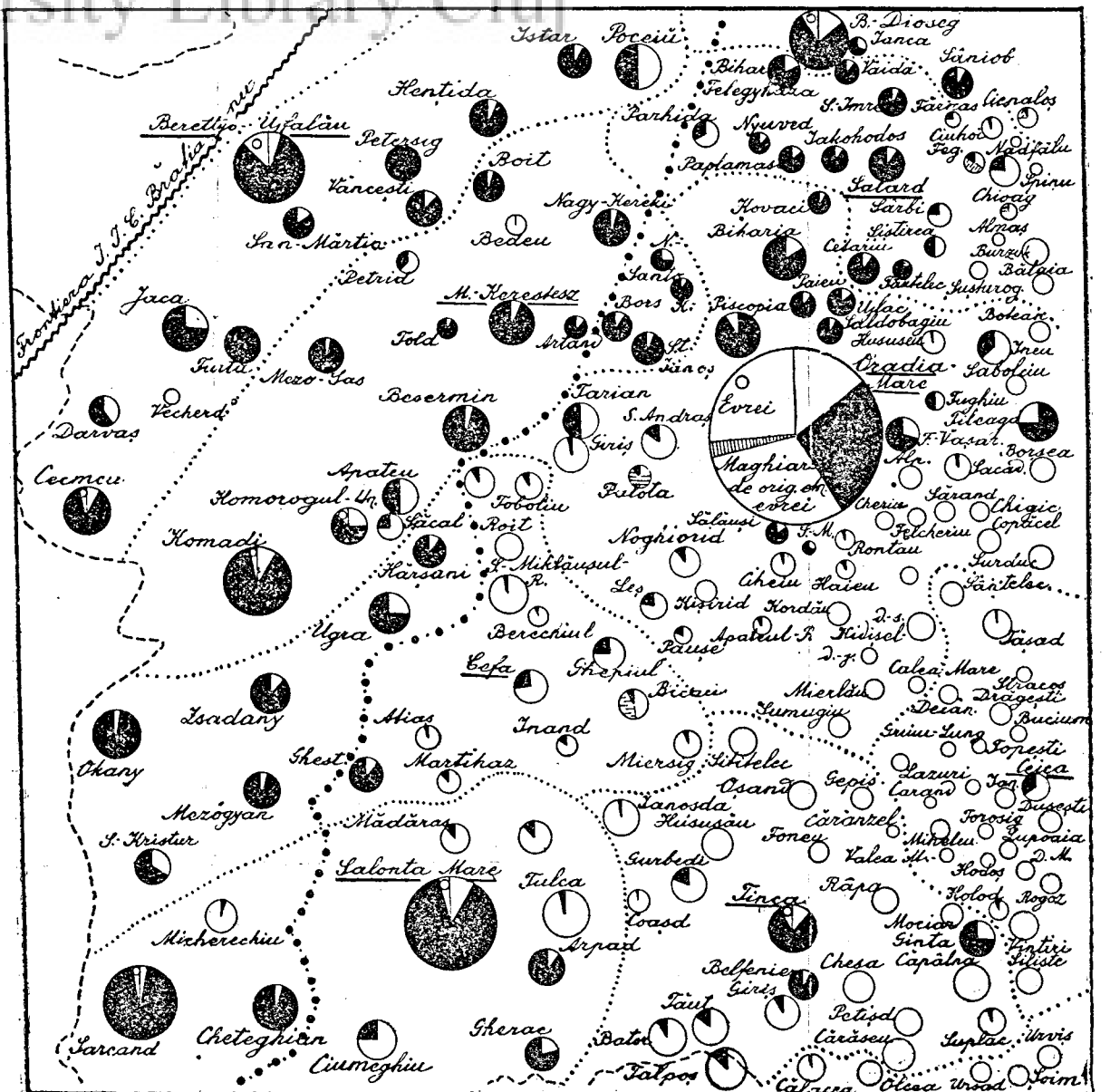
Sectorul Carei Mari

Sectorul Satu Mare

Sectorul Arad

Sectorul Oradia Mare

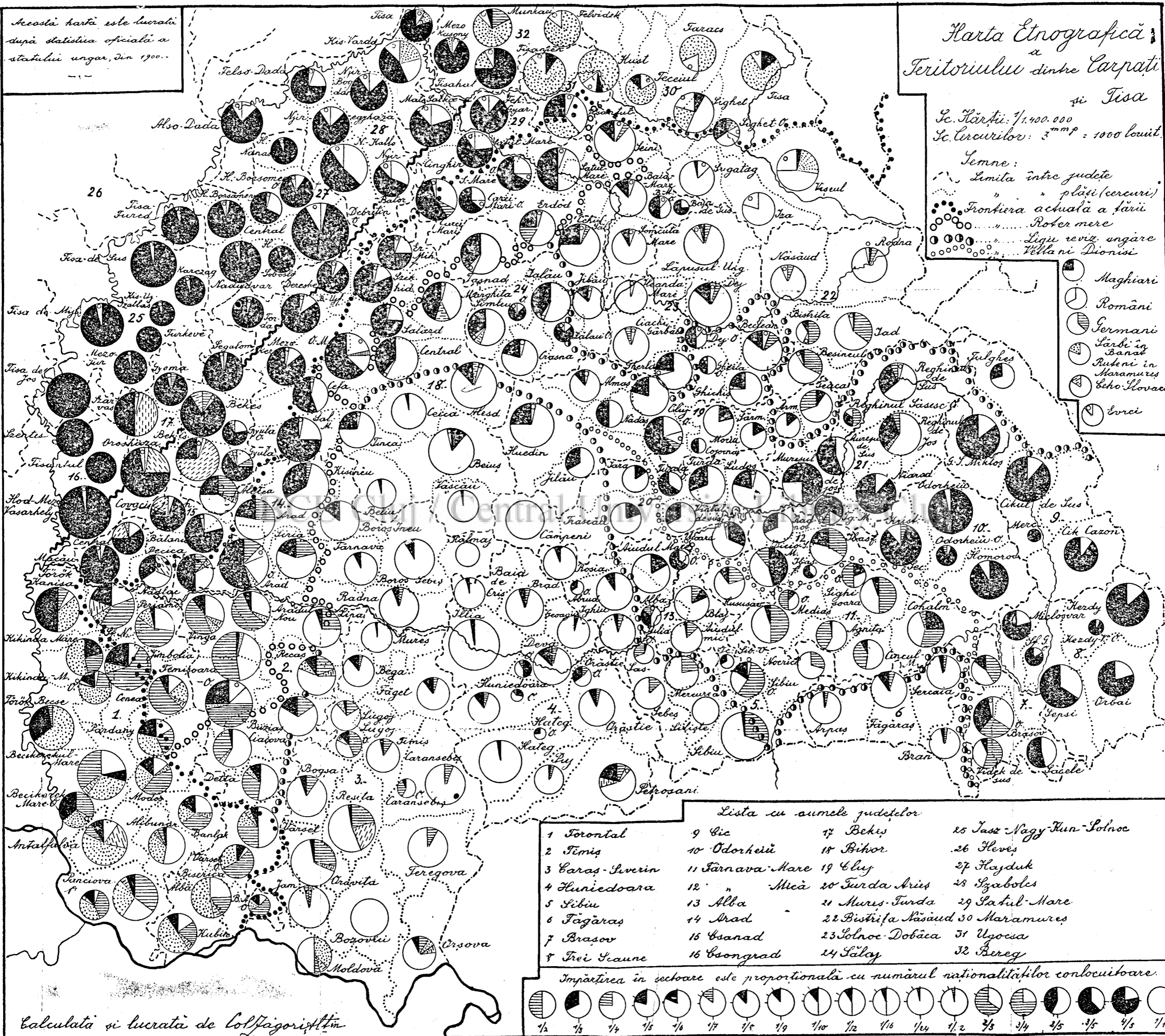
Acosta harta este lucrata
dupa statistica oficiala a
statului ungar, din 1900.

Harta Etnografică a Teritoriului dintre Carpați și Tisa

Sc. Hartii: 1:1.400.000
Sc. Cercurilor: 3^{mm} = 1000 locuit.

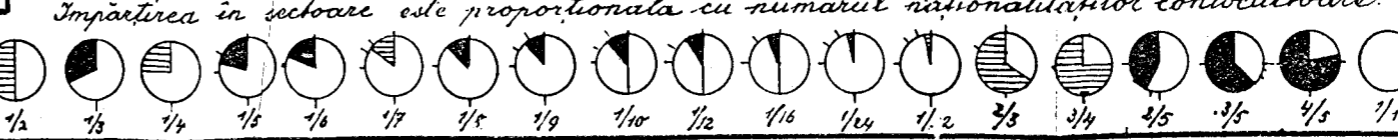
Legende:
 - - - - - Limita între județe
 - - - - - plăși (cercuri)
 - - - - - Frontiera actuală a țării
 - - - - - Roter mere
 - - - - - Ligne reviz. ungară
 - - - - - Vâlta ni Dionisi

- Maghiari
- Români
- Germani
- Tarbi în Banat
- Rușini în Maramureș
- Cehi-Slovaci
- Turci

Lista cu numele județelor

1 Torontal	9 Bic	17 Bekes	25 Jász-Nagy-Kun-Szolnok
2 Timiș	10 Odorheiu	18 Bihor	26 Heves
3 Caraș-Severin	11 Fărnava-Mare	19 Cluj	27 Harghita
4 Hunedoara	12 " Mică	20 Turda-Arieș	28 Gyaboles
5 Sibiu	13 Alba	21 Mureș-Turda	29 Satu-Mare
6 Făgăraș	14 Brad	22 Bistrița-Năsăud	30 Maramureș
7 Brașov	15 Vasnad	23 Solnoc-Dobâca	31 Ugocsa
8 Trei-Leaune	16 Csongrad	24 Sălaj	32 Bereg

Calculată și lucrată de Colțăgoriștii

BCU Cluj / Central University Library Cluj

